

Lo Sepulcre de D. Ramón Folch

Duch de Soma, Comte de Palamós, & &.

LA *Gazeta* del dia 5 de Desembre passat publica una Royal Ordre del dia 2 declarant monument nacional la tomba del gran prohom català D. Ramón Folch. Aquest nom tan plà y tan comú en la nostra terra portava, en lo seu origen la primera casa de la noblesa de Catalunya. Folch es nom patronímich; del llatí Fulcius, del baix llatí Fulcus, Foulques en francès y Fulcio y Fulcon en castellà. Després se và convertir en nom de familia ante-posant un altre patronímich y Huch Folch volia dir Huch fill de Folch. Mes tart quan lo comte de Barcelona los hi va donar lo castell de Cardona van ser vescomtes de Cardona y's van dir Folch de Cardona.

A Catalunya com que'l soberà era comte, lo titol mes alt que's concedia era lo de vescomte. Los altres comtes, Rosselló, Cerdanya, Pallars, Gerona, Urgell, &, pertanyian a individus de la familia soberana, o eran comtats que s'havian format al mateix temps que'l de Barcelona, y's titolavan comtes per la gracia de Deu.

Lo vescomte de Cardona era lo primer noble de Catalunya y'l primer que en les Corts parlava en nom del bràs noble o militar, així com l'arquebisbe de Tarragona parlava lo primer en nom del bràs eclesiàstich.

Huch Folch vescomte de Cardona se casà ab Beatriu d'Anglesola senyora de Bellpuig. Així s'uniren dos grans casas catalanes.

Lo seu fill també del nom de Huch va ser vescomte de Cardona y senyor o baró (A Catalunya senyor y baró eran sinònims) de Bellpuig. Obtingué lo titol de comte de Cardona en 4 de Desembre de 1375, y de la seva muller Beatriu de Luna Exerica y Aragó deixà, entre altres, dos fills, Joan Ramón y Huch.

Joan Ramón Folch fou segon comte de Cardona y'l seu bisnet Joan Ramón quint comte de Cardona va ser elevat a la categoria de duch per Ferran lo Catòlich. Morí l'any 1513.

Lo seu tercer net Ferran segon, duch de Cardona siguié lo derrer de la rama varonil dels Folch. Morí l'any 1543. La seva filla Joana se casà ab Alfons d'Aragó duch de Sogorb, y la filla d'aquestos, del mateix nom de Joana, casà ab Diego Fernández de Córdova, seguint en la rama varonil dels Córdovas los grans titols de duch de Cardona, de Sogorb y de Medinaceli, pero conservant la casa lo nom de Folch de Cardona que portà sempre lo primogènit.

Huch Folch fill segon del primer comte de Cardona y germà de Joan Ramón segon comte de Cardona, heredà los estats de la seva avia y fou baró de Bellpuig y altres llochs.

Lo seu bisnet Ramón Folch de Cardona y Anglesola, a qui lo canonje Ripoll anomena gloria de la nació catalana, baró de Bellpuig, comte de Palamós, d'Alba y d'Olivito, gran almirall de Nàpols y primer duch de Soma, fou lo fundador del convent de franciscans de Bellpuig en 1507, y allí li alsà la seva muller Isabel de Requesens lo sump-

tuós enterrament d'estil renaixement, notable obra d'art que ara acertadament ha sigut declarat monument nacional, davant del perill de ser venut per los seus descendents als Estats Units, per lo preu de 350.000 \$. Després de la destrucció dels convents fou traslladat a la Iglesia parroquial de Bellpuig.

Lo gran almirall de Nàpols Don Ramón Folch de Cardona, morí l'any 1522. Lo seu fill Don Ferran contragué matrimoni ab Donya Beatriu Fernández de Córdoba, (neta del Gran Capitan) duquesa de Sessa y de Sant Angelo, comtesa de Cabra y de Vitonto. Los seus descendents deixaren lo nom del pare y prengueren lo de la mare: Fernández de Córdoba.

En la rama gran dels Cardona, al passar la casa a la descendencia varonil dels Aragó y del Córdoba, conservà sempre lo nom històric y gloriós dels Folch.

D'aquestes breus notes genealògiques se despren que en vida y en mort (1522) de Don Ramón Folch de Cardona, baró de Bellpuig, Duch de Soma & &., enterrat en lo famós sepulcre, era segon duch de Cardona Don Ferran Folch de Cardona enterrat a Poblet, com tots los de casa seva fins als derrers del segle XVII, en las conegudes tombes del creuher, dessota dels enterraments reials.

La Real Academia de la Història en lo seu ben fet informe, publicat en la mateixa *Gazeta* del 5 de Desembre, diu: «Refiriéndonos a la historia concreta y precisa que petrificó en el monumento de Bellpuig, y que este vino a ser por méritos del Arte el vivo recuerdo, los mármoles del escultor Merliano se labraron en honra y para perpétuo y glorioso recuerdo de Don Ramón III del nombre de Folch de Cardona, el descendiente y sucesor de los Anglesolas, señores de Despuig (per Bellpuig), aunque de la stirpe aguaticia (en rama colateral) de los Duques de Cardona.» Diu ben clar que l'enterrat a Bellpuig no era lo duch de Cardona.

En virtut d'aquest informe se dictà la R. O. que diu després de tres resultandos: «De conformidad con las propuestas de las Reales Academias de Bellas Artes de San Fernando y de la Historia». (Feya pocs dies que s'havia resolt y publicat l'orde de prelatió de les Academies, y la de la Historia venia seguidament a la de la Llengua davant de la de Belles Arts).

«S. M. el Rey (q. D. g.) ha tenido a bien acceder o lo solicitado y, en su virtud, declarar monumento nacional el sepulcro de Don Ramón Folch, DUQUE DE CARDONA, sito en la iglesia de Bellpuig (Lérida), quedando desde el momento de tal declaración bajo la tutela del Estado y la inmediata inspección y vigilancia de la Comisión de Monumentos de Lérida.»

«De Real orden & &.»

Aquesta R. O. me'n recorda una altra de ja fa prop de cent anys, no se si ocupant la presidencia del Consell lo general Espartero, en que's declarà que una bandera morada d'un regiment, (lo color morat se conservava, per tradició, desde la fundació de «unos tercios morados de Sevilla») era lo *pendón morado de Castilla*, frase que ha quedat estereotipada y que'ls periodichs ens serveixen de tant en tant, sense pensar que Castella te bandera y no pendó, que no es morada y que'l morat no es color heràldich espanyol desde'ls Reis Catòlics. Ni Cánovas, ni Fernández Duro, ni Suárez Inclán, ni altres que han escrit sobre banderes los han pogut convencer. *El pendón morado* segueix a la orde del dia.

Tornem al Duch de Cardona.

Quan lo Rey, de paraula o per escrit, dona a una persona un titol, aquesta si viu o'ls seus descendents si és mort, tenen lo dret de demanar lo real despaig corresponent. Ara lo titol l'ha donat S. M. no sols per escrit sino de R. O. Los descendents de la rama Folch de Cardona-Anglesola (que deuen ser avuy los Ossorio de Moscosa de la casa dels marquesos d'Astorga, duchs d'Altimira) poden demanar lo titol de duch de Cardona, pero se trobaran que'l porta una altre casa: la del duch de Medinaceli, desde fa més de quatre cents anys.

En las bullangues del sigle XIX, se donà al general Zurbano lo titol de Comte de Reus per lo govern constituit. Lo govern revolucionari concedí lo mateix titol al general Prim. Lo govern revolucionari, passà a ser l'efectiu, y està clar, que quedà consolidada la gracia concedida al Prim pero ningú se recordà de cancel·lar la concedida poch anteriorment.

Don Andreu de Bofarull escrigué un article mitj irònic titolat «Los dos condes.» Lo tinch manuscrit y'l crech inédit.

En tramitació en lo Ministeri de Instrucció Pública hi ha las instancies de la Comissió de Monuments de Tarragona pera la declaració de Monuments nacionals a favor de importants construccions entre altres lo anomenat sepulcre dels Scipion. Esperém veure quan se fassi la declaració quin titol se'ls donarà.

PAU FONT DE RUBINAT
